

YO‘LLARNI SAQLASH TEXNOLOGIYASI

Andijon davlat texnika instituti

Avtomobilsozlik va Transport fakulteti

Yo‘l Muhandisligi yo‘nalishi

K 43-22 guruhi 4-kurs talabalari

Mamatkulov Shahbozbek

Mo‘minov To‘lqinjon

Omonliqov Abdurasul

Kamolov Asilbek

Annotatsiya: meteorologic sharoit, qishgi saqlash ishlari texnologiyalari, qor uyumi, usullar, tutib qoluvchi qurilmalar tozalash

Kalit so‘zi: Avtomobil yo‘llari ekspluatatsiyasining nazariy asoslari. «Haydovchi - avtomobil - yo‘l - transport oqimi - muhit» kompleksining o‘zaro ta‘sir modeli. Yo‘l tarmog‘ining texnik va foydalanuv holatlari. Avtomobil yo‘lining texnik va foydalanuv holatining ko‘rsatkichlari.

Yo‘l transporti infratuzilmasi mamlakat iqtisodiyoti, ijtimoiy soha va logistika tizimining rivojlanishida muhim o‘rin tutadi. Yo‘llarning uzluksiz va xavfsiz ishlashini ta‘minlash maqsadida ularni muntazam ravishda saqlash, ta‘mirlash hamda modernizatsiya qilish talab etiladi. Yo‘llarni saqlash texnologiyasi ushbu jarayonlarni ilmiy asosda tashkil etish, samarali materiallar va mexanizmlarni qo‘llashga qaratilgan texnik chora-tadbirlar majmuasidir.

Yo‘llarni saqlashning asosiy vazifalari

Yo‘llarni saqlash texnologiyasining asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

yo‘l qoplamasining mustahkamligi va tekisligini ta‘minlash;

transport harakati xavfsizligini oshirish;

yo‘l qoplamasining xizmat muddatini uzaytirish;

ekologik holatni yaxshilash;

ekspluatatsion xarajatlarni kamaytirish.

1-rasm

Yo‘llarni saqlash turlari

Yo‘llarni saqlash ishlari odatda uch asosiy turga ajratiladi:

1. Oddiy ekspluatatsion ta‘mirlash

yoriqlarni to‘ldirish;

chuqurchalar (yamoqlar)ni bartaraf etish;

yo‘l belgilari va chiziqlarini tiklash.

2. Joriy ta‘mirlash

qoplama qatlamini yangilash;

yoqa qismlarini to‘ldirish;

drenaj tizimlarini sozlash.

3. Kapital ta‘mirlash

to‘liq asfalt qoplamani almashtirish;

asos qatlamlarini qayta tiklash;

konstruktiv elementlarni mustahkamlash.

2-rasm

Transport infratuzilmasining eng muhim bo‘g‘ini — avtomobil yo‘llari bo‘lib, ularni muntazam saqlash va ekspluatatsiya talablari asosida boshqarish iqtisodiy rivojlanish, xavfsizlik, yuk va yo‘lovchi tashish samaradorligi uchun katta ahamiyatga ega. Yo‘llarni saqlash texnologiyasi yo‘l qatlamining mustahkamligini ta‘minlash, xizmat muddatini uzaytirish hamda transport oqimi uchun qulay sharoit yaratishga qaratilgan chora-tadbirlar majmuasidan iborat [1-2].

Yangi rivojlanish ehtiyojlariga moslashish, avtomobil yo‘llarini ta‘mirlashni boshqarishning yuqori sifatli rivojlanishiga ko‘maklashish, aholining xavfsiz va qulay sayohatiga yaxshiroq xizmat ko‘rsatish va kuchli transport mamlakati qurilishini jadallashtirish uchun Transport vazirligi "14-betlik- Yil rejasi" avtomobil yo‘llarini saqlashni boshqarishni rivojlantirish rejasi.

Statistik ma‘lumotlarga ko‘ra, respublika bo‘ylab avtomobil yo‘llarining umumiy uzunligi 5,198 million kilometrga yetgan. Avtomobil yo‘llari ekspluatatsiyasining nazariy asoslari. «Haydovchi - avtomobil - yo‘l - transport oqimi - muhit» kompleksining o‘zaro ta‘sir modeli. Yo‘l tarmog‘ining texnik va foydalanuv holatlari. Avtomobil yo‘lining texnik va foydalanuv holatining ko‘rsatkichlari. Avtomobilning yo‘l bilan o‘zaro ta‘siri. Yo‘l qoplamasining holati va avtomobillar harakat sharoiti.

3-rasm

Avtomobil g'ildiragining nam va ho'l qoplama bilan o'zaro ta'siri va unda g'adir budirlikning o'mi. Tabiiy-iqlim omillarining yo'l holatiga va avtomobil harakat sharoitiga ta'siri. Yo'l tuzilmasiga tabiiy-iqlim omillarining ta'siri. Yo'l poyining namlik-issiqlik rejimi, namlik-issiqlik rejimini boshqarishda yo'l konstruksiyasining ta'siri. Avtomobil yo'lining deformatsiyasi va buzilishlari. Avtomobil yo'llaridagi deformatsiya va buzilishlarni sodir bo'lish sabablari. G'ildirak izini paydo bo'lish sharoiti va uning avtomobillar harakatiga ta'siri. Qoplamaning yemirilishini aniqlash. Avtomobil yo'llarining transportekspluatatsion ko'rsatkichlari tizimi [3-4].

XULOSA

Yo'llarni saqlash texnologiyasi — transport xavfsizligi, iqtisodiy rivojlanish, logistika samaradorligi va jamiyat qulayligi uchun strategik ahamiyatga ega jarayondir. Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish esa yo'l inshootlarining xizmat muddatini sezilarli darajada uzaytiradi va ekspluatatsiya xarajatlarini kamaytiradi. Asfalt va beton yo'llarning xizmat muddatini uzaytirish, ekologik ta'sirni kamaytirish maqsadida qayta ishlangan materiallardan foydalanish, polimer qo'shimchali bitumlar va geosintetik qatlamlar qo'llanilishi yuqori samaradorlik ko'rsatmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdullayev Sh.R., "Yo'lsozlik materiallari va texnologiyasi". Toshkent: O'zMU, 2020.

2. Karimov A.X., “Avtomobil yo‘llarini loyihalash asoslari”. Samarqand, 2019
3. Xolmatov O.R., “Transport inshootlarini ekspluatatsiyasi”. Toshkent, 2021.
4. AASHTO Guide for Design of Pavement Structures, American Association of State Highway and Transportation Officials, 2018.